

## การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดชัยนาท

### The Development of Economics Local Community of Sufficiency Economics Model in Chainat Province

<sup>1</sup>ศิริชัย เพชรรักษ์ (Sirichai Petcharak)

<sup>2</sup>วรารณ ทรัพย์รวงทอง (Waraporn Subruangtong)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Thepsatri Rajabhat University)

Email: lover\_2199@hotmail.com

Received April 29, 2020; Revised September 9, 2020; Accepted October 20, 2020

#### Abstract

This research aims to study the development of factors as well as The Development of economics local community of sufficiency economics model in Chainat province is qualitative research by using structured interviews is a tool that is examined by experts check to find that it meets the criteria that meet the objectives. And have a small group meeting. 30 key informants, including representatives from all 3 community economic groups, are involved in promoting/supporting both public and private sectors. Use a random sampling method analyze and present descriptive results. The research found that 1) The three model sufficiency economy local community in Chainat province has different operations but have similar objectives in terms of the need for a successful and sustainable community economic development. 2) Factors influencing economic development The community of this local community consists of 8 factors and discover that the heavier problem is that people do not have land to make their own living. (Must be hired outside the home) 3) Guidelines found and lead to success and sustainability by applying 8 factors to be applied especially marketing, there should be a way to publicize information for members and the general public to get information in the community as well. Using local newspapers or websites to develop.

**Keywords:** Development; community economy; local community; Sufficient economy

## บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนา ปัจจัย ตลอดจนแนวทางการพัฒนาของเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือมีการตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบพบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน ใช้วิธีการสนทนากลุ่มอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์และนำเสนอผลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ทั้งสามแห่ง มีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจ ดังกล่าวนี้นประกอบไปด้วย 8 ด้านด้วยกัน และค้นพบว่าปัญหาที่หนักกว่า คือประชาชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ต้องออกไปหากินนอกหมู่บ้าน (ต้องไปรับจ้างนอกบ้าน) 3) แนวทางที่พบและนำไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืน โดยการนำปัจจัย 8 ด้าน มาปรับใช้โดยเฉพาะการตลาด ควรมีการใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับทราบ ข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้อย่างดี การใช้สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือเว็บไซต์ เพื่อให้เกิดการพัฒนา

**คำสำคัญ:** การพัฒนา; เศรษฐกิจชุมชน; หมู่บ้านต้นแบบ; เศรษฐกิจพอเพียง

## บทนำ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” ด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท ซึ่งการที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้นจะต้องมาจากการมี “เศรษฐกิจชุมชน” ที่เข้มแข็ง เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมลดลงหรือหมดไปจากชุมชนนั้น ๆ (Office of the National Economic and Social Development Board (2005)

โดยหันมาใช้หลักพิจารณาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ประการ คือ 1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา 2) คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และ

การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน 3) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้ คือ ความพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล คือการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 4) เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และ 5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

เศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมบริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ ให้มีส่วนร่วมคิด (What?) ร่วมทำ (How?) ร่วมรับผลประโยชน์ (For Whom?) บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ทั้งที่เป็นสินค้าทุน ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม นั่นคือสมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่า พวกเราจะผลิตอะไรได้บ้างตามศักยภาพและทุนประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ แล้วเราจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไรนั่นเอง นั่นคือชุมชน คิดเอง ทำเอง ได้เอง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ 1) การพัฒนาขีดความสามารถของคน ครอบครัว และชุมชน จากการสร้าง กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้ 2) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นว่า ถ้าสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะลดลงหรือหมดไปจากชุมชนนั้น ๆ ซึ่งแสดงว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักสากลได้แล้ว แต่ไม่ใช่แค่นั้น ยังสามารถยืนอยู่บนขาตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นอีกด้วย (Thanet Sriwichailampan, 2009) กรมการพัฒนาชุมชน ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในกระบวนการทำงานเป็นระยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้เลือก หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกจัดระดับด้วยเกณฑ์ชีวิตของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด มาพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในแต่ละระดับด้วยกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตามขั้นตอนในแต่ละระดับ ดังนี้ (1) ระดับ “พออยู่ พอกิน” ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10-16 ตัวชี้วัด เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเองทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออม (2) ระดับ “อยู่ดี กินดี” ผ่านเกณฑ์ จำนวน 17-22 ตัวชี้วัด เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น (3) ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ต้องผ่านตัวชี้วัด ครบทั้ง 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้าน ขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีผล การปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้ว มาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบ สำหรับการขยายผลแนวทาง/วิธีปฏิบัติ

ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้เป็นสถานที่เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ สำหรับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการแยกประเภทหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมีศรีสุข” เพื่อใช้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ ให้กับหมู่บ้านที่มีพื้นฐาน หรือสถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบได้ โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญ ที่แตกต่างกันมากนักการจัดกิจกรรมในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

จังหวัดชัยนาท เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนบน จากผลการประเมินของกรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดชัยนาทมีชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในด้านของภาวะผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ กระบวนการบริหารจัดการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในยุคภาวะเศรษฐกิจชะลอการเจริญเติบโต นอกจากนั้นยังมีการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวนมาก จากหลักการเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เรื่องเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท เพื่อเป็นการนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสอนรายวิชาเศรษฐกิจชุมชน หลักสูตรปริญญาตรี สาขาการปกครองท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่และนำผลการวิจัยมาสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน สร้างคุณภาพต่อระบบเศรษฐกิจ ความมั่นคง และสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

## บททวนวรรณกรรม

### 1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

Prawet Wasi (1994) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออกไม่ผลิตเพื่อคนอื่น และกลัวไปเอง ทั้งนี้ถ้าจะกระตุกกันสักหน่อย ก็ขอกล่าวว่า “พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่คนโง่” ที่ทรงกล่าวถึงเรื่องนี้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียง อย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกัน คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้ง 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รับและเอื้ออาทรคนอื่น ได้คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไปไม่เป็นและทำลายมาก 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้เช่นการทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้ได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม 5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่

หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากพองสบู่มากนักมีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ทำการประมงและการท่องเที่ยว 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่บูบวบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่รวดเร็วเกินไปจึงสุขภาพจิตเสียเครียด เพี้ยน รุนแรง ซ้ำตัวตาย ดิทยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดีสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การมีชีวิตอย่างพอคั่นเอง เมื่อพอคั่นแล้วต่อไปจะขยับให้มากขึ้นก็ได้ พอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ โดยแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กลายเป็นกระแสความคิดที่มีบทบาท ความสำคัญและอิทธิพลมากขึ้นสังคมไทย ขอบเขตความสำคัญและอิทธิพลทางความคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ที่แพร่หลายในวงกว้างในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่านมา และฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) โดยมีการกำหนดในแผนอย่างชัดเจนที่เน้นให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการสำคัญ ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเติบโตทางเศรษฐกิจที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำ และการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม นอกจากนี้ รัฐบาลชุดปัจจุบันยังรับเอาแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการบริหารสังคมในองคร่วม ส่งเสริมให้สังคมในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม รวมทั้งทุกระดับสังคมตั้งแต่สถาบัน องค์กร ชุมชนกลุ่ม และแต่ละบุคคล ได้มีการรับรู้และพิจารณาการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตหรือในด้านสำคัญของชีวิตอย่างกว้างขวาง เอาจริงเอาจัง และเป็นรูปธรรมในภาพรวมของสังคมไทย เราสามารถกล่าวได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เชื่อมโยงและซึมซับเข้าไปในเกือบทุกส่วนของชีวิตสังคม (Sasiwimon Weerasumrit, 2018)

## 2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน กล่าวได้ว่า ในส่วนของภาครัฐได้กำหนดเป็นแนวนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ อันเป็นแนวพระราชดำรัสที่เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ขอพระบรมราชานุญาตเินแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสมาเป็นปรัญชาทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤติสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง (Office of the National Economic and Social Development Board, 2005) ซึ่งเศรษฐกิจชุมชน Sophon Supamong (1998) ได้กล่าวว่า เป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ ซึ่งเศรษฐกิจชุมชนเน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ การมีการแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุดิบพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียงโดยค่อย ๆ เติบโตในสังคมชนบทนั้นมีพื้นฐานทางการเกษตร ดังนั้นความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก ที่เหลือก็ขายพอขาย ได้ก็มีเงินออมซึ่งในระบบเศรษฐกิจชุมชนนั้น ชุมชนสามารถร่วมมือกับองค์กรภายในการค้าขาย แต่ต้องเป็นองค์กรที่เปิดเผยและให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของจนสามารถกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้นมีพื้นฐานมาจากครอบครัวแต่ละครอบครัว และชุมชนที่มีการบริโภคพอเพียงและมีเงินออมมาร่วมกันเพื่อจัดทำกาผลิต การค้าและสวัสดิการร่วมกัน

Somphant Techaatik (2002) เสนอคำว่าเศรษฐกิจชุมชนที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่น เช่น เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพึ่งตนเองมีนัยทางหลักการและแนวคิดเหมือนกัน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนี้ มีนัยของความยั่งยืน 6 ประการ ดังนี้ 1) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เริ่มจากสิ่งที่มือไม่เปื้อนหรือเป็นหนี้้น้อย ๆ ลดความต้องการวัตถุ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการผลิต โดยการศึกษา เรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เทคนิคและทรัพยากรด้วยตนเองและภายนอก ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีความขยัน หมั่นเพียร ดำรงชีวิตอย่างมีอิสระ และศักดิ์ศรี มีความสมดุลทั้งภายในครอบครัวและการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเกื้อกูลกัน 2) การดูแลรักษาสุขภาพตนเองได้ รู้จักการกินอยู่หลับนอน การพึ่งตนเองทางสุขภาพ ศึกษาหาความรู้สาเหตุอาการทางสุขภาพ 3) การรวมกลุ่มวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกจนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลากหลายกลุ่ม เปิดเวทีสำรวจปัญหาและทางเลือกที่แก้ไขได้จริงร่วมกัน 4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน ด้วยจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฟื้นฟูอนุรักษ์และพัฒนา โดยมีหลักคิดคนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ 5) การดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและชุมชน โดยไม่ละเลยและให้ความสำคัญกับความยั่งยืนที่มีองค์ความรู้ในการดำรงความเป็นชุมชนอย่างยั่งยืน 6) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน เน้นกระบวนการผลิต การแปรรูป ลดการใช้สารเคมี การนำเข้าเครื่องจักรกล พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และส่งเสริมเทคโนโลยีพื้นบ้าน

### 3. แนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

แนวความคิดในการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของโลกนั้น อยู่ภายใต้กรอบความคิดเรื่องการพัฒนาประเทศซึ่งได้เริ่มขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา ณ เวลานั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศได้ปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัด แต่ถ้าจะมองถึงแนวทางการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในขณะนั้นยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปเป็นร่างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดทฤษฎี หรือแนวความคิดการพัฒนาแบบดั้งเดิมเกิดขึ้นมาหลายทฤษฎีด้วยกัน เช่น ทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth Theory) ทฤษฎีเกี่ยวกับการสะสมทุน (Capital Accumulation Theory) ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) และทฤษฎีทวิภาค (Dualism Theory) ซึ่งทฤษฎีทั้งหลายเหล่านี้จะเน้นการพัฒนาเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมเป็นหลัก จากการศึกษาของ Nattapon Khantachai (1984) ได้ชี้ให้เห็นว่าหลังจากที่ทฤษฎีดังกล่าวนี้ถูกนำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนา (Under Development) หรือประเทศโลกที่สาม โดยรัฐบาลและหน่วยงานราชการเป็นผู้กำหนดให้หรืออาจจะเป็นกรณีที่ผู้ริเริ่มเป็นคนในชนบทเอง เช่น เป็นผู้นำหมู่บ้านก็อาจจะมองว่าการพัฒนาชนบทเป็นเรื่องที่รัฐบาลต้องดำเนินการให้ หรือผู้นำหมู่บ้านอาจจะต้องการลอกเลียนแบบจากหมู่บ้านอื่นว่าเขาพัฒนาอะไรกันบ้าง ผู้นำหมู่บ้านเหล่านี้ก็อยากจะให้หมู่บ้านของตนเองได้พัฒนาในลักษณะเดียวกับหมู่บ้านอื่น โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้านตนเอง ดังนั้นความคิดความเข้าใจตลอดจนนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ที่ผู้ริเริ่มได้กำหนดไว้ในใจจะเป็นตัวการที่สำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ทิศทางและยุทธวิธีของการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของประเทศไทยเกิดขึ้นในเวลาต่อมา

ดัชนีคุณภาพชีวิตเหล่านี้เป็นเรื่องที่พึงกำหนดได้ และแตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ขึ้นกับระดับของการพัฒนาและปัญหาที่แต่ละหมู่บ้านประสบอยู่ แต่อย่างน้อยรัฐบาลควรประกันให้ มีการตอบสนองคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนในชนบทโดยทั่วไป นอกเหนือจากเป้าหมายบั้นปลายแล้ว อาจมีการกำหนดเป้าหมายขั้นต้นในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ อีกด้วย โดยคาดว่าเป้าหมายขั้นต้นจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ได้ ซึ่งเป้าหมายขั้นต้นดังกล่าวอาจเป็นได้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การมีไฟฟ้าเข้าในหมู่บ้าน

สามารถผันน้ำเพื่อการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี มีการจัดตั้งสหกรณ์ การเกษตร มีสถานื่อนามัยอย่างน้อยหนึ่งแห่งต่อตำบล มีโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งโรงเรียนในระยะที่ห่างจากหมู่บ้านไม่เกินสามกิโลเมตร ข้อพึงระวังในเรื่องเป้าหมายขั้นต้นของการพัฒนาชนบทก็คือ ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ดำเนินการพัฒนาชนบทได้ยึดมั่นเป้าหมายขั้นต้นมากกว่าเป้าหมายตอนปลาย ด้วยความเชื่อที่ว่าเป้าหมายขั้นต้นจะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างถนนเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดความมั่งคั่งแก่คนส่วนใหญ่ ที่ต้องพึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้น เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาชนบท ก็คือหน่วยราชการมักจะวัดความสำเร็จของผลงานจากสิ่งที่คุณภาพชีวิตที่พวกเขาได้เข้าไปพัฒนา เช่น การนับจำนวนห้วงศูมกำเนิด หรือเม็ดศูมกำเนิดที่ใช้ หรือนับจำนวนกลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มสตรีที่ได้รับการจัดตั้ง หรือนับจำนวนพื้นที่ ซึ่งได้รับการฉีดพ่นยาฆ่าแมลง เป็นต้น สิ่งนำเข้าเหล่านี้ อาจส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของแต่ละหมู่บ้านโดยตรง ในท้ายที่สุดการพัฒนาชนบทก็ไม่มีควมยั่งยืนแต่ประการใด แต่ในทางกลับกันอาจจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในชนบทก็ได้

ปัจจัยสร้างความยั่งยืนที่เกี่ยวกับนโยบายขององค์การกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Policy) ขึ้น โดยนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจให้เติบโตก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืนใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ามาเป็นแกนหลักในการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีโครงสร้างการบริหารงานด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อน เพื่อให้ธนาคารสามารถถ่ายทอดเป้าหมายในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่การปฏิบัติการในสายงานต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และช่วยบูรณาการแผนการปฏิบัติงานให้มีความเชื่อมโยงกัน สร้างสัมฤทธิ์ผลแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนและอำนวยประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม (Songsak Jaikla, 2018)

#### 4. แนวคิดทฤษฎีใหม่

หลักการและแนวทางที่สำคัญ

(1) เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

(2) เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกคนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

(3) ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่ หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ดังนั้น หากตั้งสมมติฐานว่า มีพื้นที่ 15 ไร่ ก็จะสามารถกำหนดสูตรคร่าว ๆ ว่า แต่ละแปลง ประกอบด้วย (1) นาข้าว 5 ไร่ (2) พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่ (3) สระน้ำ 3 ไร่ ขุดลึก 4 เมตร จุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง (4) ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ 2 ไร่ แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้ 1) ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึก เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี 2) ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึก หรือตื้นและแคบ หรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม เพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อย ๆ การมีสระเก็บน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึงการควบคุมให้

ดี มีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มีได้หมายความว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บน้ำไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้หน้าในเขื่อนหมดได้ ดังนั้นเกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บตุนนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อจะได้มีผลผลิตอื่น ๆ ไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดทั้งปี

(4) การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการใช้ที่ดินถาวรเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถาวรน้อยกว่านี้ หรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ (1) ร้อยละ 30 ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) บนสระอาจสร้างเล้าไก่ และบนขอบสระน้ำอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบได้ (2) ร้อยละ 30 ส่วนที่สอง ทำนา (3) ร้อยละ 30 ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อฟืน ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น) (4) ร้อยละ 10 สุดท้ายเป็นที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ (ทางเดิน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อหรือสระเก็บน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้ (5) การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย และที่สำคัญ คือ ราคาการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดสระน้ำ เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการ มูลนิธิ และเอกชน (6) ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหากเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่าง ๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกทรงสำหรับปลูกไม้ผลก็ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่ง

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากร คือ ประชาชนที่รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น คือ (1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวัดใหญ่ ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท (2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านสระไม้แดง ตำบลบางแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านโรงวัว ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนหรือในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น นักพัฒนาชุมชน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้เหมาะกับการวิจัยภาคสนาม (Jumpol Nimphanich, 2007)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร กรอบแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความตรง ความสอดคล้อง และความเหมาะสมในส่วนที่เป็นเนื้อหา รูปแบบและภาษาที่ใช้ ปรับปรุงแก้ไข นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

วิเคราะห์และนำเสนอผล มีการวิเคราะห์เชิงตีความตัวบท (Interpretative Textual Analysis) ความหมายเชิงตีความประเด็นสาระที่ปรากฏอยู่ในรูปข้อความในสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ความหมายเชิงตีความนั้น ได้เชื่อมโยงกับบริบทต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาได้ประมวลขึ้นจากข้อมูลทุติยภูมิในเอกสาร หนังสือ และข้อมูลจากเว็บไซต์ที่บันทึกข่าวสาร และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท และนำข้อสรุปเชิงพรรณนา

## ผลการวิจัย

**ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท พบว่า**

ประชาชนที่รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น ในพื้นที่ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชัยนาท เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบ จากการศึกษาพบว่าต้องการขยายแนวคิดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทั้งประเทศนั่นเอง โดยมีภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ร่วมสนับสนุนโดยที่ประชาชนในระดับท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนร่วมกันทำและร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งทางตรง คือจากการได้จำหน่าย หรือเผยแพร่สินค้าของตนให้รู้จัก และทางอ้อม คือการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน และประเทศมีความเข้มแข็งขึ้น ภูมิประเทศในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดชัยนาท มีความใกล้เคียงในการที่จะประกอบอาชีพ ทิศเหนือติดกับ ต.อู่ตะเภา, ต.ไร่พัฒนา อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท, ทิศใต้ติดกับ ต.ตุลภู, ต.หาดอาษา อ.สรรพยา จ.ชัยนาท, ทิศตะวันออกติดกับ ต.ตาคลี อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์, ทิศตะวันตกติดกับ ต.เขาท่าพระ, ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จังหวัดชัยนาท โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมแก่การทำนาและเพาะปลูกพืช และด้วยอากาศไม่ร้อนจนเกินไปในฤดูร้อน ฤดูหนาวอากาศเย็นปกติ และในฤดูฝนมีฝนตกค่อนข้างชุกพอสมควร อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ข้าว ไร่อ้อย ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ดอกทานตะวัน พืชตระกูลถั่วและงา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงต้องพิจารณาจากบริบทดังกล่าวนี้แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และประชากร ตลอดจนลักษณะภูมิอากาศ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จังหวัดชัยนาท จะมีลักษณะแบบเดียวกันการส่งเสริมหรือสนับสนุนในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็มีการดำเนินการโดยนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปวางแผนและสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนในพื้นที่ ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ แต่ด้วยเหตุผลการแข่งขันทางด้านธุรกิจและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนยังมีลักษณะของความพออยู่พอกิน ยังไม่ถึงขั้นที่จะสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำถึงขั้นร่ำรวย จะมีเฉพาะบางชุมชนเฉพาะรายเท่านั้นที่เศรษฐกิจอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกันหลายตัว โดยเฉพาะปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบภายนอก และความเข้มแข็งของธุรกิจในระดับชุมชนที่ยังต้องมีการพัฒนาและต่อยอดให้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์และทิศทางทางเศรษฐกิจ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วน

ใหญ่เห็นว่าการที่ภาครัฐสนับสนุนนั้นยังไม่สุดทาง คือยังไม่สามารถที่จะชุบชีวิต หรือให้โอกาสแบบสุดทาง ที่จะส่งผล ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของแต่ละหมู่บ้านนั้นประสบความสำเร็จ อาทิเช่น นอกจากการสนับสนุนในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนการให้องค์ความรู้ในการประกอบธุรกิจ การให้คำปรึกษาต่อประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาและเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินธุรกิจนั้นก็คือ แหล่งเงินทุน เพราะที่ผ่านมาประชาชนในแต่ละพื้นที่ยังเข้าไม่ถึง อาจกล่าวได้ว่าบางรายมีสินค้าที่น่าสนใจ หรือมีภูมิปัญญาที่สามารถนำแปรเปลี่ยนมาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย แต่ก็ติดปัญหาเรื่องแหล่งเงินทุนในการต่อยอดธุรกิจ โดยสรุปผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ยังมองเห็นถึงปัญหาการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยังไม่สามารถที่จะสนับสนุนเรื่องแหล่งเงินทุนได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นการส่งต่อให้กับสถาบันการเงินที่มีเงื่อนไขมากมายในการที่จะกู้มาลงทุน

### ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท พบว่า

ด้านการตลาด พบว่า 1) กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีการใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับฟังอยู่เป็นประจำ อาทิเช่น ผลการประกอบการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกในรอบหนึ่งเดือน 2) กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่การใช้ไลน์กลุ่มจังหวัดในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกัน เช่น การนัดประชุมประจำเดือน การพูดคุยสนทนาระหว่างสมาชิกด้วยกัน 3) กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีการออกบูธจังหวัดเคลื่อนที่อยู่เป็นประจำ โดยส่วนใหญ่ประธานกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะเป็นผู้ไปด้วยตนเองทุกครั้ง

ด้านบุคลากร พบว่า ผู้นำและประชาชนในชุมชน มีความสามัคคีและพร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่าง ๆ มีการแสดงความคิดเห็นมีการรวมกลุ่มอาชีพ และปรับปรุงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอ รวมทั้งการทำประชาคม มีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง เช่น การอบรมให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ด้านเงินทุน พบว่า 1) กรมพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาท สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 4,000 บาท เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม 2) กองทุนหมู่บ้าน 2,000,000 บาท ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาล และได้งบประมาณจากธนาคารออมสิน เพื่อจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านวัดใหญ่ และจัดทำคอกไม้ 3) กระทรวงมหาดไทย สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท เพื่อจัดซื้อเครื่องสีข้าว

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาของชุมชนของชุมชน คือ การสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งในปัจจุบันมีการถ่ายทอดให้กับเด็กและเยาวชนในตำบลบ้างแล้ว แต่ยังไม่เคยออกแสดงที่ใดมาก่อน และต้องการทุนทรัพย์สนับสนุนอีกจำนวนมาก นอกจากนั้นภายในชุมชนยังมีการปลูกพืชปลอดสารพิษส่งขายภายนอกชุมชน

ด้านเทคโนโลยี พบว่า กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่ มีการนำความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองมาใช้ในการลดต้นทุนหลายรายการ รวมทั้งมีการศึกษาดูงานตามแผนพัฒนาของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง อาทิ เช่น เครื่องสีข้าว เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องจักรทางการเกษตร

ด้านคู่แข่ง พบว่า กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่คู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ ซึ่งทางผู้นำกลุ่มเองได้ยื่นเตือนสมาชิกในกลุ่มในเรื่องของการควบคุมคุณภาพของสินค้าตลอดเวลา ว่าต้องมีคุณภาพและที่สำคัญต้องซื้อตรงต่อลูกค้าเสมอ

ปัจจัยภายนอก พบว่า ปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำ และปัญหาการค้าขายเพิ่มขึ้น วัตถุดิบมีราคาแพง และได้ผลกำไรน้อย ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น คือ การขนส่งต้องเสียค่านายหน้า ต้นทุนสูง แต่ผลการผลิตตกต่ำ ได้กำไรน้อยแต่กลุ่มสมาชิกอยู่ได้

**ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน** สรุปได้ดังนี้

ด้านการตลาด ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชน จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า ทิศทางในการพัฒนาทางด้านการตลาดประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของจังหวัดชัยนาท นั้นยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ถึงแม้ในหลาย ๆ พื้นที่จะมีการรวมตัวและสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองที่เป็นทางเดียวที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางด้านทางการตลาด

ด้านบุคลากร จากการศึกษาและการรวบรวมจากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของแต่ละชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากคนรุ่นเก่า คือปู่ย่าตายายและพ่อแม่พี่น้อง แต่การตลาดที่ประสบความสำเร็จนั้นเกิดขึ้นจากคนรุ่นใหม่ ที่เป็นลูกหลานนำมาต่อยอดทางธุรกิจและนำเรื่องเทคโนโลยี การขายผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนของการตลาดในยุคปัจจุบัน

ด้านเงินทุน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านนี้มีผลสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน เพราะมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนนั้นก้าวต่อไป หรือสร้างธุรกิจรายใหม่ให้เกิดขึ้น จากการศึกษาพบอีกว่า การเข้าถึงแหล่งเงินทุนนั้นยังไม่ทั่วถึงและมากพอ ซึ่งเกิดขึ้นจากหน่วยงานที่สนับสนุนในการส่งเสริมกับหน่วยงานให้ทุนเป็นคนละหน่วยงานกัน

สินค้าหรือบริการการขับเคลื่อนของเศรษฐกิจในระดับชุมชนนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือตัวสินค้าหรือบริการนั้นจะต้องมีคุณภาพ จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่า สินค้าหรือบริการที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ นั้นยังสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไม่มากพอ หรือยังหาจุดขายให้กับตัวสินค้าหรือบริการไม่สามารถตอบโจทย์ของความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งจะต้องไปถอดบทเรียนจากความสำเร็จจากในชุมชน หรือประเทศที่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน อย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะพบว่า องค์ความรู้ในเรื่องนี้มีอยู่มากมายและกระจัดกระจายไปแต่ละชุมชน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือบริการ ยังต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน และควรจะมีการรับรองถึงองค์ความรู้ดังกล่าวด้วย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการ

ด้านเทคโนโลยี เป็นที่ทราบกันดีว่าในยุคปัจจุบันการค้าขาย หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ก็จะทำให้การค้าขายนั้นเท่าทันสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจได้ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จก็ย่อมมีสูงด้วยเช่นกัน และหมายความว่ารวมถึงด้านคู่แข่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โอกาสและวิกฤตที่เกิดขึ้นจากคู่ค้าที่ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ด้านปัจจัยภายนอก จากการศึกษาพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะมองเห็นของวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ที่ลูกหลานมาอยู่ชุมชนต่าง ๆ นอกจากนั้นความไม่แน่นอนของระบบการเมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญในการสานต่อนโยบายลงสู่ชุมชน ที่จะต้องเข้าใจปัญหาในระดับชุมชนอย่างทองแท้ และเข้าใจในบริบท

โดยสรุปด้านปัญหาและอุปสรรคจากการศึกษา พบว่าปัญหาที่พบจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชนสำหรับผู้ค้ารายเก่า และรายใหม่ ที่กำลังจะเกิดขึ้นติดขัดปัญหาในเรื่องของแหล่งทุนเป็นส่วน

ใหญ่ ถัดมากก็เป็นในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจหรือส่งเสริมธุรกิจ ในส่วนของสินค้าหรือบริการ จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงให้เกิดเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้า ที่ไม่ควรยึดติดกับมุมมองและทัศนคติแบบเดิม ๆ ควรมีการมองหาจุดขายใหม่ ๆ ที่มีลักษณะเด่นที่จะส่งผลให้การค้าขายนั้นดีขึ้นหรือตอบโจทย์ผู้บริโภคได้นั่นเอง

## อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า 1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท พบว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ทั้งสามแห่งมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันในเรื่องของความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทย ได้ริเริ่มคิดค้นและพัฒนารูปแบบกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มาตั้งแต่ ปี 2549 โดยดำเนินโครงการและปรับปรุงพัฒนาเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” กระจายอยู่ทุกอำเภอทุกจังหวัดทั่วประเทศ อย่างน้อยอำเภอละ 6-7 หมู่บ้าน ที่พร้อมจะเป็นพี่เลี้ยงสำหรับถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่หมู่บ้านต่าง ๆ ที่ต้องการ ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยทุนของตนเองเป็นการขยายแนวคิดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทั้งประเทศ ให้แผ่นดินไทยได้ชื่อว่า “แผ่นดินแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

หมู่บ้าน และชุมชน สามารถบริหารจัดการตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นหมู่บ้าน “อยู่เย็นเป็นสุข” ตามยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งยึดหลักตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และเมื่อหมู่บ้านดำเนินการตามแนวทางนี้แล้วก็จะกลายเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน มีคุณลักษณะ 3 ไม่ 2 มี กล่าวคือ 1) ไม่มียาเสพติด 2) ไม่มีคนยากจน 3) ไม่มีหนี้รื้อระบบ ส่วน 2 มี คือ 1) มีสวัสดิการชุมชน และ 2) มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น มีการจัด ระเบียบชุมชน (ป้ายหมู่บ้าน/ป้ายคุ้ม/ป้ายสถานที่ กลุ่ม/องค์กร/ป้าย ครุฑเวียนพัฒนา/ปฏิทินหมู่บ้าน ครุฑเวียนให้น่าอยู่ ฯลฯ) มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Wanchai Palakrai (2007) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านด้าย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในหมู่บ้าน ได้แก่ ความต้องการต่อต้านแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลัก กระตุ้นให้ประชาชนรู้จักการใช้ชีวิตแบบไม่พึ่งพื้อ จัดระเบียบครอบครัวให้มีการกินอยู่อย่างพอเพียง

2. ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการตลาดมี 2) ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชน สอดคล้องกับ Jamras Kotayan and Wilaiwan Somsopon (2011) ที่ระบุว่าสภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในเรื่องการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหมู่บ้านมีความพร้อมที่จะเสียสละให้แก่ส่วนรวม มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยเหลือกัน ชาวบ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและครอบครัวตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ทั้งสามแห่งมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันในเรื่องของความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน 3) ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐ 4) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านเทคโนโลยีมีการนำ

ความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง 6) ด้านคู่แข่งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง 7) ด้านปัจจัยภายนอกปัญหา  
ราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มการขนส่ง

3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน พบว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ด้านการตลาดควรมีการใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้อย่างดี การใช้สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือเว็บไซต์ที่ค่อนข้างทันสมัยและสามารถเข้าชมได้หลายช่องทาง สื่อถือเป็นสิ่งสำคัญของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและมีความจำเป็นอย่างมากในการทำธุรกิจในปัจจุบัน ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจถือเป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ สิ่งที่น่าต้องคิดต่อ คือ การสร้างคนหรือทีมงานขึ้นมาทดแทนตนเองในอนาคตว่าจะต้องใช้เวลา เงินทุน เท่าไรในการพัฒนาบุคคลขึ้นมาทดแทน ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดเพราะในเรื่องของหลักการบริหารงานแล้วทรัพยากรบุคคลถือเป็นหัวใจของการบริหารงาน จำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลในส่วนของงบประมาณมากมายหลายหน่วยงานมีเพียงชุมชนบ้านโรงวัวที่ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใด ๆ ทางผู้นำของกลุ่มจึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือวิธีการที่จะหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกชุมชนเป็นการด่วน เพื่อที่จะไม่ต้องให้ผู้นำชุมชนใช้ทุนส่วนตัวในการดำเนินงาน อาทิเช่น ธนาคาร แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการนำความรู้ด้านการสืบสานศิลปวัฒนธรรมมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและผู้สนใจอยากเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายถือเป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ และมีความจำเป็นที่จะต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในส่วนของการสอนการปลูกผักปลอดสารพิษการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพก็เป็นเรื่องที่ดีและประชาชนในชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ได้จริง ด้านเทคโนโลยี กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีคู่แข่งหลายกลุ่มภายในอำเภอ ถือเป็นเรื่องที่ดีที่กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อที่จะสามารถแย่งลูกค้าหรือตลาดของตนเองกลับมาให้ได้ มิฉะนั้นจะเสียโอกาสในการค้าขายอย่างมาก ควรจะมีการไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จบ้าง เพื่อนำความรู้จากการไปศึกษาดูงานมาปรับใช้กับเศรษฐกิจชุมชนของตนเอง ด้านคู่แข่งด้านเทคโนโลยีด้านกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีคู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าคู่แข่งในการดำเนินธุรกิจที่คล้ายกันหลายกลุ่มซึ่งเป็นเรื่องที่ดีที่กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยยึดหลักการของการเน้นความประหยัดและใช้วัสดุภายในชุมชนของตนเอง ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดงและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้ ด้านปัจจัยภายนอก ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้นวัตถุดิบมีราคาแพงและได้ผลกำไรน้อย เป็นสิ่งที่ทางกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะถ้าหากปล่อยให้อยู่แบบนี้ต่อไปคงจะต้องมีปัญหามากขึ้นเพิ่มเติมมาอีกไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่าย ยอดผลผลิต กำลังคน เป็นต้น ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว ไม่มีผลกระทบในข้อนี้ เนื่องจากมีการสั่งสินค้าอยู่ตลอดเวลาสามารถเลี้ยงตัวเองได้

## สรุปผล

1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ทั้งสามแห่งมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันแต่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันในส่วนของการ

ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทย

2. ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการตลาดมี 2) ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชน 3) ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐ 4) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านเทคโนโลยีมีการนำความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง 6) ด้านคู่แข่งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง 7) ด้านปัจจัยภายนอกปัญหาการขาดแคลนผลผลิตตกต่ำ ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มการขนส่ง

3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน พบว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ด้านการตลาดควรมีการใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจถือเป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการสร้างคนหรือทีมงานขึ้นมาทดแทนตนเอง ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลในส่วนของงบประมาณมากมายหลายหน่วยงาน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการนำความรู้ด้านการสืบสานศิลปวัฒนธรรมมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและผู้สนใจ ด้านเทคโนโลยี ถือเป็นสิ่งที่กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการ ด้านคู่แข่งด้านเทคโนโลยีด้านกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยยึดหลักการของการเน้นความประหยัดและใช้วัสดุภายในชุมชนของตนเอง

## ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ผลของการวิจัยจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ใช้ในการอธิบายถึงความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกได้ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรับมือกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถนำองค์ความรู้ผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นได้การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่สามารถนำมาต่อยอดและเชื่อมโยงกับเนื้อหาของรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนโดยควรให้ความสำคัญกับสอดคล้องกับพันธกิจของสถาบันการศึกษาที่ส่งเสริมองค์ความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่นและสนับสนุนให้มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในทุกระดับ

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษานำไปศึกษาเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อนำมาสู่ข้อค้นพบที่แตกต่าง ๆ ออกไปในมิติอื่น ๆ เพื่อให้เป็นบทสรุปนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ใช้ในการอธิบายถึงความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

## องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ค้นพบแนวทางที่พบและนำไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนโดยการนำปัจจัย 8 ด้าน มาปรับใช้โดยเฉพาะการตลาดควรมีการใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้อย่างดี การใช้สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือเว็บไซต์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

## References

- Jaikla, S. (2018). The Model of Development and Promotion for Sustainability of Social Enterprises in Thailand. *Journal of MCU Nakhondhat*, 5(2), 342–363.
- Khantachai, N. (1984). *Concepts and theories in national development and rural development in community administration and development*. Bangkok: Odeon Store.
- Kotayan, J., & Somsopon, W. (2011) Sufficiency Economy Village Development Success “Yu Yen Pen Suk”. *Local Administration Journal*, 4(3), 63–73.
- Nimphanich, J. (2007). *Qualitative research in political science and public administration*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2005). *Annual Report 2005*. Bangkok: Author.
- Palakrai, W. (2007). *Factors contributing to the success of Sufficiency Economy Village: A Case Study of Baan Tamnai, Muang Sam Sip Sub-district, Muang Sam Sip District, Ubon Ratchathani Province*. Master of Arts Thesis in Social Sciences for Development. Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Sriwichailampan, T. (2009). *Community Economic Development*. Retrieved January 15, 2013, from [www.econ.cmu.ac.th/teacher/thanes/files/Book2012.pdf](http://www.econ.cmu.ac.th/teacher/thanes/files/Book2012.pdf)
- Supamong, S. (1998). *Sufficiency Economy The salvation of Thai society*. Bangkok: Thammasat University.
- Techaatik, S. (2002). Documentation for the academic discussion on "Local Community Economic Research: Northern Region." Research for the Strengthening of Communities. At Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University, July 4, 2002.
- Wasi, P. (1994). *Sufficiency Economy and Civil Society Ways to revive the social economy*. Bangkok: Pimdee.

Weerasumrit, S. (2018). People's Perception and Application of The Principles of Sufficiency Economy Philosophy in Banglane Subdistrict, Bangyai District, Nontaburi Province. *Rajapark Journal*, 12(26), 385–397.